

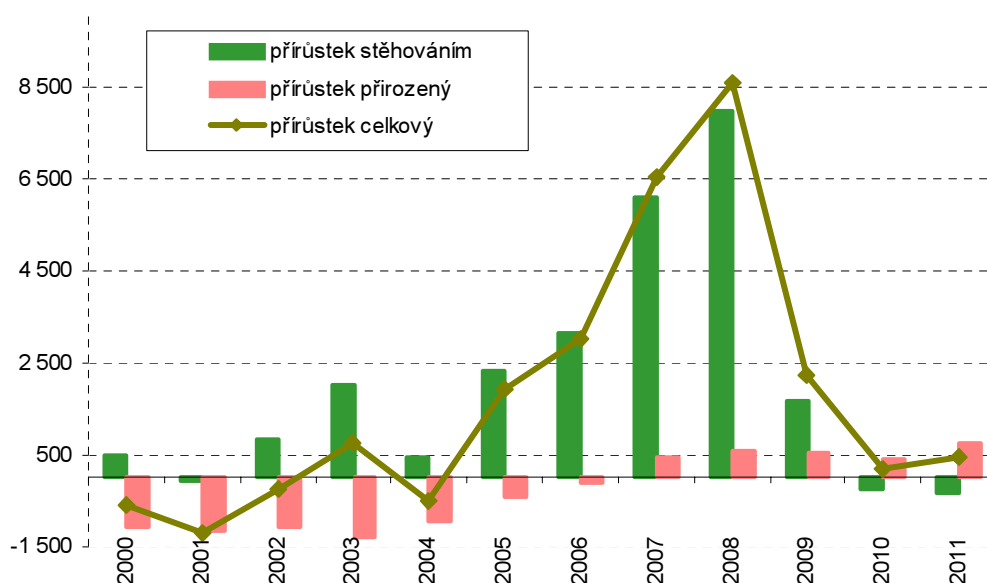
1. Demografický vývoj

Vývoj počtu obyvatel

Počet obyvatel
zaznamenal mírný
pokles

K 31. 12. 2011 žilo v Plzeňském kraji 571 709 obyvatel, z toho 50,5 % tvořily ženy. Ve srovnání s předchozím rokem 2010 došlo k mírnému poklesu, a to o 336 osob, tzn. o necelou jednu desetinu procenta. Na celkovém úbytku se nejvíce podílely okresy Klatovy (1 019 osob) a Tachov (282 osob). V rámci kraje tento úbytek kompenzovaly přírůstkem zejména okresy Plzeň-jih (378 osob) a Rokycany (406 osob). Během posledních deseti let byl výrazný **celkový přírůstek** zaznamenán v letech 2007 a především 2008, kdy dosáhl v relativním vyjádření hodnoty 15,1 ‰. Následně se již tempo růstu zpomaluje až do roku 2010 (0,3 ‰) s mírným zvýšením v roce 2011 (0,8 ‰). Ve srovnání s ostatními kraji zůstává Plzeňský kraj šestým nejméně lidnatým krajem v České republice.

Graf č. 1 Přirozený přírůstek a přírůstek stěhováním v kraji v letech 2000 až 2011

...vlivem snížení
přirozené měny

Přirozený přírůstek obyvatelstva, který je definován jako rozdíl mezi počtem živě narozených dětí a celkovým počtem zemřelých za stejné období, dosáhl v roce 2011 hodnoty -322 osob, tzn., že převažuje počet zemřelých nad živě narozenými. Tato záporná hodnota se vyskytla poprvé od roku 2006. V přepočtu na 1 000 obyvatel středního stavu dosáhl přirozený přírůstek obyvatelstva v roce 2011 hodnoty -0,6 ‰ a řadí tak Plzeňský kraj na jedno z posledních míst v ČR (12. místo).

... kompenzovaného
mírným nárůstem
migračního salda

V uplynulých pěti letech s výjimkou roku 2010 dosahoval **migrační přírůstek** kladných hodnot, z nichž několikanásobně vyšší byl v letech 2007 a 2008. V posledních letech jeho vliv na celkový přírůstek slábně zejména vlivem klesajícího počtu přistěhovaných cizinců. Od roku 2008, kdy došlo k nejvyššímu přílivu cizinců, klesl počet přistěhovaných cizinců téměř osminásobně, a to zejména v důsledku doznívající hospodářské krize s dopadem na ekonomickou situaci na trhu práce. V celém sledovaném období zaujímal Plzeňský kraj v mezikrajském srovnání přední místa v ČR, s výjimkou roku 2010, kdy vlivem snížení migračního přírůstku o 0,4 ‰ (v relativním ukazateli) klesl na místo osmé. Nárůstem migračního přírůstku v roce 2011 proti roku 2010 na 1,4 ‰ se vrátil Plzeňský kraj na přední místa v ČR (4. místo).

Stěhování vnitřní a zahraniční

V průběhu roku 2011 se do Plzeňského kraje přistěhovalo 4 279 osob, z toho 774 ze zahraničí, tj. 18,1 % z přistěhovaných celkem. V předchozím roce činil tento podíl ještě 29,4 %. Počet vystěhovaných osob činil 3 504, z toho 92,8 % v rámci České republiky. **Vnitřní migrací** přibýlo v Plzeňském regionu 255 osob a **zahraničním stěhováním** 520 osob.

Plzeňský kraj se řadí i v roce 2011 mezi kraje s vyšším podílem cizinců

V roce 2011 žilo na území Plzeňského regionu 23 884 **cizinců** (bez azylantů), tj. 4,2 % z celkového počtu obyvatel v kraji. Tato kategorie obyvatel představuje 5,5 % z celkového počtu cizinců v České republice. Z hlediska státní příslušnosti velkou část tvoří cizí státní příslušníci z Ukrajiny (cca jednu čtvrtinu), dále Slovenska a Vietnamu (cca 23 % z celkového počtu cizinců). Téměř polovina cizinců žije na území okresu Plzeň-město (cca jednu třetinu tvoří Ukrajinci). Další zvýšený počet cizinců lze zaznamenat v příhraničních okresech Domažlice, Klatovy a Tachov, a to především cizinců vietnamské národnosti. Přestože se podíl cizinců na obyvatelstvu od roku 2008 mírně snižuje, Plzeňský kraj v celorepublikovém srovnání stále ještě obhájil svoji čtvrtou pozici.

Demografické události

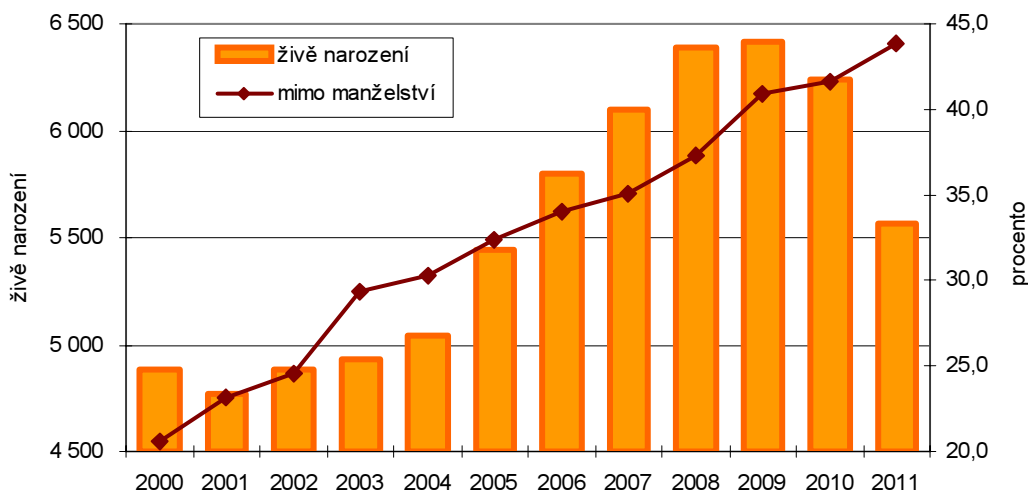
Porodnost se od roku 2008 snižuje

Během roku 2011 se v Plzeňském kraji živě narodilo 5 566 dětí. Ve srovnání s předchozím rokem to znamená snížení o 676 dětí, tj. o 10,8 %. Za uplynulých pět let je to nejnižší počet živě narozených dětí. Relativní ukazatel **porodnosti** (přepočtení živě narozených dětí na 1 000 obyvatel) dosáhl nejvyšší hodnoty v roce 2008 (11,3 %) a od té doby pozvolna klesá až na hodnotu 9,7 ‰ v roce 2011. Příčiny proměnlivé výše porodnosti je třeba hledat v analytickém porovnání počtu živě narozených dětí s odpovídajícím počtem žen v reprodukčním věku. Pokles porodnosti je mimo jiné i důsledkem odeznívání období nejvyšší plodnosti u početně silnějších ročníků žen z konce 70 let minulého století. V reprodukčním chování žen dochází k mnoha výrazným změnám. Průměrný věk matky při narození dítěte se zvýšil za posledních desetiletí o 2,9 let, tedy na 30 let v roce 2011. Z časové řady je patrný výrazný posun ve věkových kategoriích. Zatímco v roce 2001 porodily ženy věkové kategorie 30 až 34 let 17 % z živě narozených dětí celkem, v roce 2011 již dosáhly podílu 35 %, tj. zvýšení o 18 procentních bodů. Obdobná situace se projevuje ve věkové kategorii 35 až 39 let, kde navýšení činilo 10 procentních bodů. Naopak v nižších věkových kategoriích došlo k výraznému snížení podílů. Ve srovnání s předchozím rokem je zaznamenán nepatrný přesun z věkové kategorie 25 až 34 let do kategorie 35 až 39 let (dva procentní body). Tato realita jenom potvrzuje současný trend posunu mateřství do vyššího věku z důvodů zajištění optimálních ekonomických a existenčních podmínek. Téměř polovina živě narozených dětí byla z hlediska pořadí prvním dítětem matky, více jak jedna třetina druhým. Průměrný věk matky při narození prvního dítěte se zvýšil za posledních deset let o 2,7 až na 27,9 let. V retrospektivním pohledu stoupl i počet narozených dvojčat, od roku 2001 se zvýšil o 39 porodů, tj. o 48,8 %. Ve srovnání s předchozím rokem 2010 však počet narozených dvojčat výrazně klesl, a to o 23 porodů, tj. 16,2 %. **Úhrnná plodnost** (počet živě narozených dětí v přepočtu na jednu ženu v reprodukčním věku 15 až 49 let) v posledních deseti letech zaznamenala rostoucí tendenci, od roku 2009 však její hodnota klesá. V roce 2011 se její hodnota proti předcházejícímu roku dokonce snížila na 1,367, tj. o 8,2 %. Tato dosažená hodnota řadí Plzeňský kraj v mezikrajském srovnání v roce 2011 na 12. místo (z původního 8. místa v roce 2010) v České republice.

Roste podíl živě narozených dětí mimo manželství na celkovém počtu živě narozených

V manželství se v Plzeňském kraji v roce 2011 živě narodilo 3 129 dětí, tj. 56,2 % z celkového počtu živě narozených. **Mimo manželství** se narodilo 2 437 dětí, tj. 43,8 %. Přestože absolutně počet živě narozených dětí mimo manželství klesá, jeho podíl na celkovém počtu živě narozených dětí roste, a to celé desetiletí (nárůst od roku 2001 o 20,7 procentních bodů). Ve srovnání s rokem 2010 vrostl tento podíl o 2,1 procentního bodu na 43,8 %. Tato hodnota se pohybuje 2 procentní body nad republikovým průměrem (41,8 %) a obhájuje pro Plzeňský kraj páté místo v rámci ČR.

Graf č. 2 Živě narození a podíl narozených mimo manželství v kraji v letech 2000 až 2011

Míra potratovosti ve srovnání s předchozím rokem zůstává na stejné výši

Míra potratovosti vyjádřená počtem potratů na 1 000 obyvatel středního stavu s mírnými odchylkami klesá, poslední rok stagnuje. Zatímco na počátku desetiletí činila 5 ‰, v letech 2010 a 2011 již jen 4,2 ‰. Jedním z důvodů tohoto snížení byl i pokles počtu umělých přerušování těhotenství (dále jen UPT) za uplynulé desetiletí o 32,3 %. Do roku 2007 nárůst, od roku 2008 pokles a do roku 2011 téměř stagnaci zaznamenaly potraty samovolné, přesto je ale jejich výskyt nejčastější. Z celkového počtu potratů 2 387 činily z 39,7 % potraty samovolné. Jednou z možných příčin nárůstu samovolných potratů mohlo být i pozdní mateřství a z něho vyplývající zdravotní komplikace, jejichž výskyt s rozvojem v této oblasti medicíny a zdravotní péče o rodičky v prenatálním období může způsobit pokles (stagnaci) počtu této kategorie potratů. Značný pokles s mírnými výkyvy zaznamenal **Index potratovosti** vyjádřený jako přepočtený počet potratů celkem na 100 narozených dětí. Zatímco na počátku sledovaného období v roce 2001 dosahoval hodnoty 57,0, v roce 2011 již pouze 42,7. Ve srovnání s předchozím rokem však index potratovosti stoupl, a to o téměř jednu desetinu. Obdobná situace nastala i u ukazatele UPT na 100 narozených dětí. Nejčastěji docházelo k potratům u žen ve věkové kategorii 25 až 40 let a nejvíce u svobodných. Z více jak jedné pětiny docházelo k UPT ze zdravotních důvodů. Plzeňský kraj má v rámci ČR čtvrtou nejvyšší míru potratovosti a čtvrtou nejvyšší hodnotu indexu potratovosti. Úhrnná potratovost se za posledních deset let snížila, a to o 14,4 %.

Úmrtnost nadále téměř stagnuje...

Úmrtnost vyjádřená v relativním ukazateli jako přepočtený počet zemřelých na 1 000 obyvatel nadále i v roce 2011 téměř stagnuje. V roce 2011 v Plzeňském kraji zemřelo 5 888 osob. V porovnání s předchozím rokem to bylo o 72 osob více. Častější výskyt úmrtí u mužů než u žen je zřejmý z věkové struktury. Ženy se v porovnání s muži dožívají vyššího věku, a proto jich umírá více ve vyšších ročnících. Zatímco v roce 2011 zemřelo ve věkové kategorii 15 až 64 let 28,2 % mužů, žen v této kategorii zemřelo méně, a to pouze 13,9 %. Ve vyšší věkové kategorii nad 65 let zemřelo 71,4 % mužů a 85,8 % žen. Hlavním důvodem úmrtí mužů mladších ročníků je poměrně rizikovější způsob života. Muži v porovnání s ženami dosahují většího počtu tragických úmrtí.

Naděje dožití se neustále zvyšuje

Příznivý vývoj v Plzeňském kraji má ukazatel **naděje dožití při narození**, který vyjadřuje kolik let má naději prožít osoba v současné době narozená při současných podmínkách úmrtnosti (také **střední délka života**). Naděje dožití při narození se za posledních deset let zvýšila, a to o 2,96 let u mužů (na 75,06 let) a o 2,34 let (na 80,37 let) u žen. Z časové řady je patrné, že tato naděje dožití se neustále zvyšuje. Srovnáme-li naději dožití při narození v Plzeňském kraji s republikovým průměrem, u mužů dosahuje region

*Nejčastějšími
příčinami úmrtí jsou*

o 0,6 roku hodnotu vyšší a u žen naopak o 0,3 roku nižší. V mezikrajském srovnání tyto výsledky zajišťují Plzeňskému kraji v kategorii mužů 5. nejvyšší místo (v roce 2010 zaujímal kraj 4. místo) a v kategorii žen 10. místo (od roku 2010 posun z 11. místa).

Nejčastějšími příčinami úmrtí jsou **nemoci oběhové soustavy** (infarkt, ischemická choroba, cévní poruchy, apod.) a **zhoubné novotvary**. Téměř u poloviny zemřelých byly příčinou smrti nemoci oběhové soustavy a u jedné třetiny zhoubné novotvary. Z hlediska pohlaví zemřelo na nemoci oběhové soustavy 44,2 % mužů z celkového počtu zemřelých mužů a 52,9 % žen z celkového počtu zemřelých žen. U zhoubných novotvarů je situace opačná, mužů zemřelo 30,6 % a žen pouze 24 % z celkových úmrtí. Přestože z časové řady za posledních deset let je patrné, že se výskyt úmrtí na zhoubné novotvary snižuje, ve srovnání s předchozím rokem došlo k nárůstu, a to o 3,1 %. U úmrtí na nemoci oběhové soustavy došlo ve srovnání s předchozím rokem k poklesu, a to o 2,5 %. Zvláštní kategorií příčin úmrtí jsou **sebevraždy**. V retrospektivním pohledu se ukazuje jejich vývoj proměnlivý. Nejvyšší počet byl zaznamenán v roce 2003, a to 107 sebevražd s následkem smrti a nejnižší v roce 2011, a to 61 sebevražd. Podle pohlaví byl větší počet sebevražd jako příčina úmrtí zaznamenán u mužů. V roce 2011 spáchalo sebevraždu s následkem smrti 61 osob, z toho 82 % mužů a 18 % žen. Ve srovnání s předchozím rokem klesl počet sebevražd o 30,7 %, z toho u mužů o 21,9 % a u žen o 54,2 %.

*Novorozenecká
a kojenecká úmrtnost
je v časové řadě
proměnlivá*

Novorozenecká úmrtnost vyjádřená počtem dětí zemřelých ve věku 0-27 dní připadající na 1 000 živě narozených ve stejném časovém období měla v uplynulém desetiletí variabilní charakter (pohybovala se v intervalu od 1,0 ‰ do 2,4 ‰). V roce 2011 dosáhla hodnoty 2,0 ‰, což představuje ve srovnání s předchozím rokem zvýšení o 0,9. Dosaženou hodnotou, která se pohybuje nad hranicí republikového průměru (1,7 ‰), se zařadil Plzeňský kraj spolu s krajem Jihočeským na 10. a 11. nejnižší místo v ČR. Vývoj **kojenecké úmrtnosti** vyjádřené jako počet dětí zemřelých ve věku 0-364 dní připadající na 1 000 dětí živě narozených ve stejném časovém období je poněkud příznivější. Dosažená hodnota v roce 2011 (2,3 ‰) klesla proti minulému roku o 0,6 a pohybuje se pod republikovým průměrem (2,7 ‰). V mezikrajském srovnání se Plzeňský kraj dosaženou hodnotou umístil na 4. nejnižším místě.

*Počet sňatků klesá
a s tím i sňatečnost*

V roce 2011 bylo uzavřeno v Plzeňském kraji 2 454 manželství, což představuje nejnižší počet za posledních deset let. Ve srovnání s předchozím obdobím bylo uzavřeno o 91 sňatků méně. Nejvíce sňatků bylo uzavřeno v okresech Plzeň-město (33,9 %) a Klatovy (14,8 %). Průměrný věk ženicha při sňatku byl 35,3 let a nevěsty 32,2. Při prvním sňatku dosahoval ženich průměrného věku 31,4 let a nevěsta 28,5 roku. Do manželství poprvé vstupovali téměř ze tří čtvrtin svobodní snoubenci. Ve vztahu k státnímu občanství se jednalo z 95 % o české občany. Ukazatel **sňatečnosti** (počet sňatků přepočtený na 1 000 obyvatel) zaznamenal ve svém vývoji až na ojedinělé výjimky klesající trend. V roce 2011 dosáhl ukazatel sňatečnosti hodnoty 4,3 ‰ a vyrovnal se tak republikovému průměru. Plzeňský kraj má v celorepublikovém srovnání pátou nejvyšší hodnotu sňatečnosti.

*Rozvodovost již opět
mírně stoupá*

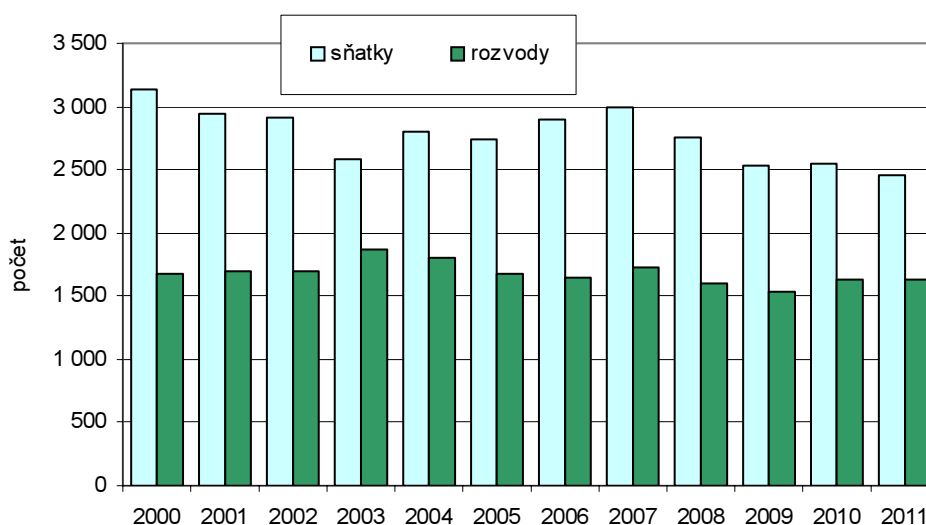
V Plzeňském kraji bylo v roce 2011 **rozvedeno** 1 630 manželství, tj. téměř stejný počet jako v předchozím roce (1 626 manželství). Nejčastěji dochází k rozvodu u dlouhodobých manželství v trvání 15 a více let. Rozvody těchto manželství tvořily více než 42 % z rozvedených manželství celkem. Téměř tři čtvrtiny rozvodů se týkaly manželství s jedním až dvěma nezletilými dětmi. Ve většině případů se jednalo o první rozvod (78,2 %). Průměrný věk při rozvodu dosáhl u mužů 42,6 let a u žen 39,5 let. Při pohledu na časovou řadu je patrné, že se tento věk zvyšuje. Zatímco v roce 2001 byl průměrný věk rozvádějícího se muže 38,4 let a ženy 35,6 let, v roce 2011 je v průměru o 4 roky vyšší. Stejně tak i průměrný věk při prvním rozvodu. Nejčastější příčinou rozpadu manželství jsou rozdílné povahové rysy, názory a zájmy (81,2 % rozvádějících se). Podobná situace jako u absolutního počtu nastává i při hodnocení relativního ukazatele rozvodovosti, tj. počet rozvodů, přepočtený na 1 000 obyvatel. Ukazatel rozvodovosti dosáhl v roce 2011

Index rozvodovosti se pohybuje nad republikovým průměrem

hodnoty 2,9 a řadí tak Plzeňský kraj v celorepublikovém srovnání na druhé nejvyšší místo spolu s krajem Karlovarským, hned za Liberecký kraj. Na vyšší rozvodovosti kraje se podílejí zejména okresy Plzeň-jih a Rokycany (cca 3 rozvody na 1 000 obyvatel).

Index rozvodovosti definovaný jako počet rozvodů připadajících na 100 uzavřených sňatků dosáhl v roce 2011 hodnoty 66,4. Mimo roku 2003, kdy připadalo na 100 sňatků 72,5 rozvodů, je index rozvodovosti v roce 2011 nejvyšší za uplynulých deset let. Největší podíl na dosažené výši mají okresy Plzeň-jih a Rokycany. V rámci republiky obsadil Plzeňský kraj 5. nejvyšší místo. V relaci s republikovým průměrem je hodnota indexu rozvodovosti vyšší o 4,1.

Graf. č. 3 Sňatky a rozvody v kraji v letech 2000 až 2011

Věková struktura

Obyvatelstvo v Plzeňském kraji stárne

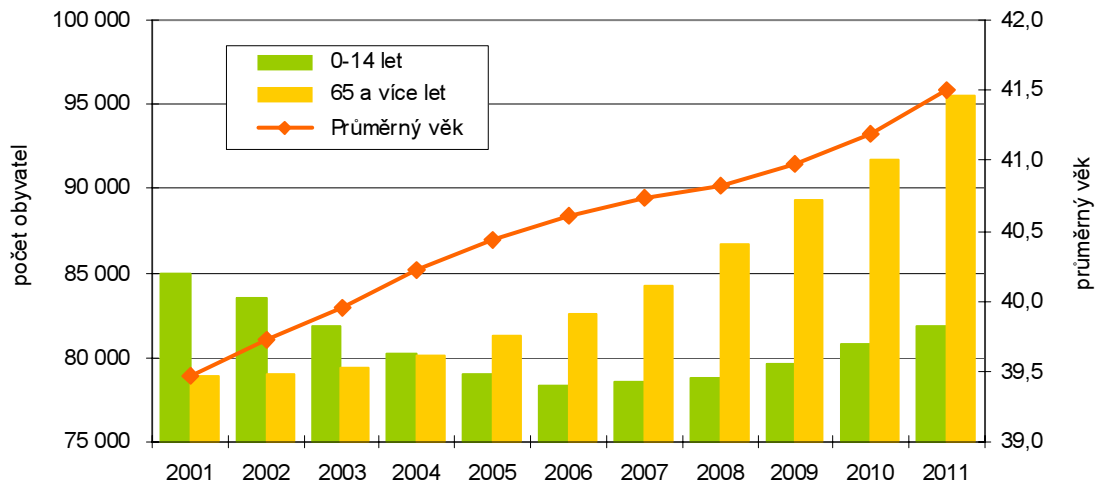
V roce 2011 žilo na území Plzeňského kraje 81 913 obyvatel ve věku 0 až 14 let. Ve srovnání s předchozím rokem to představovalo zvýšení o 1 077 osob, tj. 1,3 %. Z celkové populace kraje tvoří dětská složka 14,3 %. Rostoucím trendem pokračuje i vývoj v kategorii seniorů (65 a více let). V roce 2011 jich na území kraje žilo 95 476 osob, tj. o 4,1 % více než v předchozím roce. V roce 2011 se naopak snížil počet osob v produktivním věku, a to proti minulému roku o 1,3 %. Na počátku desetiletí tvořila dětská složka 15,5 % z celkové populace a senioři 14,3 %, během desetiletí se tento trend změnil ve prospěch seniorů. V roce 2011 tvoří dětská složka populace 14,3 % a senioři 16,7 % z celkové populace. Obyvatelstvo Plzeňského kraje patří v rámci republiky k nejstarším obyvatelům hned za Hl. m. Prahou, o druhou pozici se dělí s krajem Královéhradeckým. V roce 2011 dosáhl průměrný věk obyvatel Plzeňského kraje 41,5 let (muži 40,2, ženy 42,7 let). V časové řadě deseti let se jedná o dlouhodobý rostoucí trend, kdy se průměrný věk celkem zvýšil o 2 roky (u mužů o 2,2, u žen o 1,9 roku).

Index stáří jako základní indikátor stárnutí populace

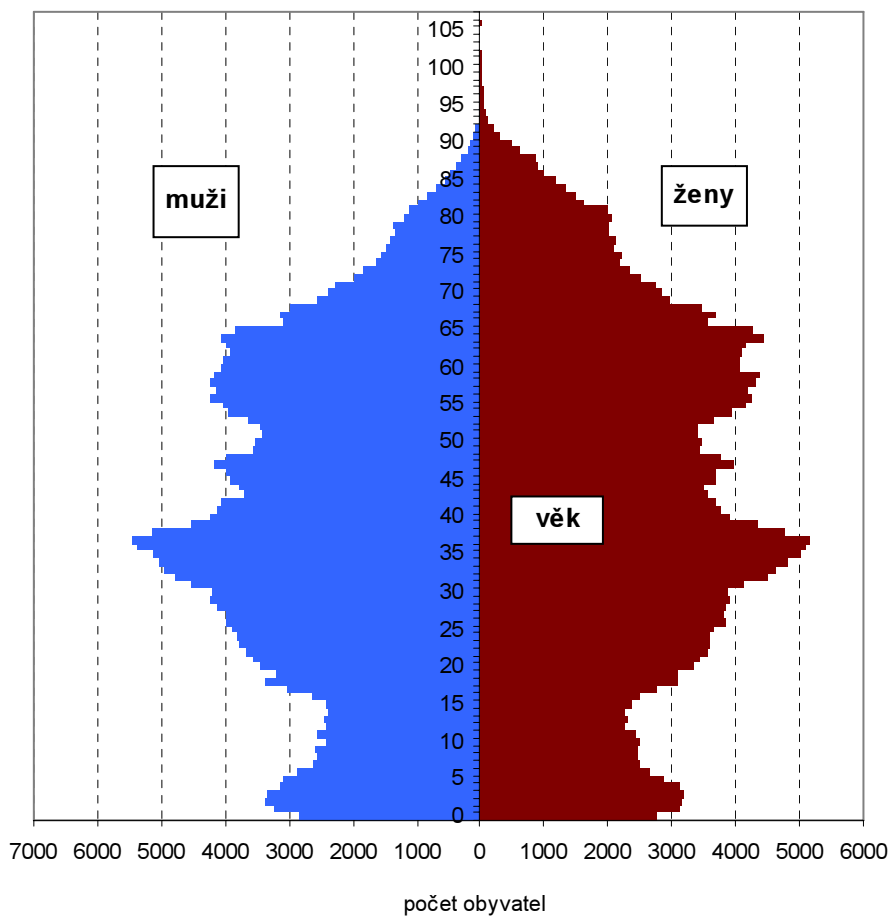
Relativním ukazatelem pro charakteristiku vývoje věkové struktury a základním indikátorem stárnutí populace je **index stáří** vyjádřený poměrem seniorské (65 a více let) a dětské (0-14 let) složky populace. Vývoj tohoto relativního ukazatele dokumentuje stárnutí v celé časové řadě uplynulého desetiletí. Zatímco na počátku desetiletí představoval hodnotu 92,9 %, každoročním zvýšením dosáhl v roce 2011 hodnoty 116,6 %. Stejná tendence se projevují i v ukazateli indexu stáří podle pohlaví s tím rozdílem, že zatímco u mužů je stále ještě počet dětí věkové kategorie 0-14 let vyšší než seniorů (index stáří pod hranicí 100 %), u žen poprvé překročil index stáří hranici 100 % v roce 1997. V rámci kraje se nejvyšší hodnoty indexu stáří objevují v okresech Klatovy, Plzeň-město a Rokycany a naopak nejnižší hodnota indexu stáří je

v okrese Plzeň-sever a Tachov (pod hranicí 100 %). V celorepublikovém srovnání se hodnota tohoto ukazatele v Plzeňském kraji pohybuje nad průměrem ČR a dosaženou hodnotou řadí region v roce 2011 na 3. nejvyšší místo.

Graf č. 4 Obyvatelstvo v předproduktivním a poproduktivním věku a průměrný věk v kraji

Graf č. 5 Věkové složení obyvatelstva kraje k 31. 12. 2011

Index ekonomického zatížení jako poměr ekonomicky aktivní a neaktivní složky populace

Index ekonomického zatížení vyjádřený poměrem seniorů a dětské složky populace k ekonomicky aktivní části populace ve věku 15-64 let dosáhl v Plzeňském kraji hodnoty 45 %, což je o 1,8 procentního bodu více než v roce 2010. V časové řadě má hodnota tohoto ukazatele stoupající tendenci, od roku 2006 stoupla o 4,1 procentního bodu. V hodnocení v rámci ČR se Plzeňský kraj dělí spolu s krajem Zlínským o 6. místo.

Graf č. 6 Věková struktura obyvatel v kraji a ČR v roce 2011

